

Kul er næppe en langsigtet løsning, men hvorfor rive allerede etablerede værker ned? Nye kulfyrede anlæg giver næppe mening i Danmark, selv om de stadig bygges andre steder i verden. Der er nemlig et betydeligt CO₂-aftryk i selve byggefasen af nye anlæg, som vi ville afgive, hvis vi valgte at erstatte de gamle værker med nye.

Energi.

Skal vi redde vores kulkraftværker?

KRONIK

Bent Ole Gram
Mortensen, professor
ved Juridisk Institut,
SDU

Ud med kul! Det har mantraet lydt i nogen tid fra elforsyningssektoren, og det med god grund, for kul er det mest svinske af de fossile brændsler. Men nu genåbner Tyskland, vores gasafhængige nabo mod syd, atter gamle kulkraftværker, som de ellers gerne ville være foruden.

Således har Tyskland afsat 450 mio. euro til at genåbne fem kulkraftværker, og EU-Kommissionen har afgjort, at dette ikke er i strid med statsstøttereglerne.

Årsagen er den gamle kending forsyningsikkerhed, som en uheldig kombination af vejrlig og den geopolitiske situation har gjort alt for aktuell. Problemer med forsyningsikkerheden – især på energiområdet – er bestemt ikke noget nyt.

SENEST VAR DET den såkaldte oliekrise, der i 1970'erne opstod i kølvandet på ufred i Mellemøsten. Det var i den ombæring, at kul blev et kernebrændsel for dansk elproduktion – for kul kunne vi importere fra mange forskellige lande, blandt andet Rusland. Denne form for forsyningsikkerhed relaterer sig til adgangen til brændsel.

Aktuelt er energiforsyningsikkerheden presset af den manglende adgang til russisk naturgas, der i Europa ses som i al fald et overgangsbrændsel, indtil andre ikkefossile energiproduktionsformer kan dække vores stigende behov for elektricitet. Naturgas med metan som hovedbestanddel er på mange måder et renere brændsel end kul, især hvis vi undlader at slippe for meget af gassen uforbrændt ud i atmosfæren.

Der er dog også en form for forsyningsikkerhed, der relaterer sig til kraftværkskapaciteten. Der skal være tilstrækkelig med produktionskapacitet – eller alternativt importkapacitet – til at dække efterspørgslen på elektricitet. Produktion og forbrug skal matche i et elnet, og det gælder også på dage, hvor der mangler vind og sol til vores mange vind-

møller og til det stigende antal solcelleanlæg.

Endnu har vi ikke en ellagringskapacitet (eller tilstrækkelig omkostningseffektiv teknik), der kan overflødigøre de traditionelle termiske kraftværker og i nogle lande vandkraft og atomkraft. Sidstnævnte importerer Danmark for øvrigt jævnligt fra både Sverige og Tyskland.

HELDIGVIS HAR DANMARK gode elkabler til udlandet med en kapacitet svarende til mere end 50 procent af den indenlandske produktionskapacitet. Det er ganske højt og under normale omstændigheder en god forsikring mod forsyningsvigt og et godt middel til at mindske konsekvenserne af udsvingene i elproduktionen fra sol og vind.

Sikkerheden i importkapacitet forudsætter dog, at nabolandene har et overskud at eksportere af. I den nuværende situation har niveauet i de norske vandmagasiner imidlertid været lav, samtidig med at gasforsyningerne fra Rusland har været lave. Og læg dertil problemer med de franske atomkraftværker. Så har vi en potentiel forsyningskrise i EU. Selv om vi hverken har haft omfattende blackouts eller har måttet indføre de såkaldte brownouts endnu, så har knapheden påvirket prisen på både gas, el og alternativer til gas.

I Danmark har vi haft glæde af de mange kraftværker, der er etableret, længe før at konkurrencen fra vindmøller ændrede markedet. I de senere år har det dog været småt med etablering af nye store kraftværker; det er svært at få økonomi i den slags, når affaldsforbrændingsanlæg, vind og efterhånden også sol kan byde ind på elspotmarkedet med langt lavere marginalomkostninger.

LUKKER VI DE gamle kraftværker, bliver vi endnu mere afhængige af at kunne importere elektricitet fra udlandet – og den situation befinder vi os faktisk allerede i. Når forbruget topper, og der mangler vind og sol, har vi ikke nok anden indenlandsk elproduktionskapacitet til at dække forbruget. Faktisk har Danmark siden 2011 været nettoimportør af elektricitet. I 2021 var nettoimporten på 12,3 procent, og året før var den noget højere.

Udfordringerne med forsynings-

Illustration: Gert Ejton

sikkerheden, når de store kraftværker lukker, er ikke ny. I november 2015 kunne man i Fyens Stiftstidende læse min kronik "Hvad gør vi, når de gamle kraftværker lukker?" Dengang tænkte vi mest på den fluktuerende produktion af vindkraft og den vigende produktion af decentral kraftvarme. Gassen flød endnu ind fra Rusland.

Kronikken blev skrevet i lyset af, at den daværende ejer af Fynsværket året forinden havde søgt om tilladelse til at skrotte værket kulblok (blok 7) i 2016. Af hensyn til forsyningsikkerheden (el og fjernvarme) kunne tilladelsen dog først gives fra 2019. Fynsværket har sidenhen fået tilladelse til i blok 7 at fyre med både biomasse (2019) og naturgas (2021).

Værkets kommunale ejere, der gerne vil være CO₂-neutrale i 2030, har dog i den aktuelle situation forstået vigtigheden af forsyningsikkerhed og foreløbigt ad to omgange udskudt nedlukningen af kulblokken til foråret 2024, kunne TV 2 Fyn berette 21. september 2022.

ADSKILLIGE ANDRE STØRRE kraftværker har også i de seneste 10 år fået tilladelse til at skille sig af med kullene, enten ved ombygning eller lukning. Ikke overraskende anser regeringen det ikke p.t. for belejligt, og det er politisk blevet besluttet at genåbne eller udskyde lukningen af en række kraftværksblokke. Foreløbig drejer det sig om:

Kyndbyværkets blok 21 (letolie), der har fået tilladelse til konservering og har været ude af drift siden 2020.

Studstrupværkets blok 4 (kul), der har fået tilladelse til konservering og har været ude af drift siden 2022.

Esbjergværkets blok 3 (kul), der har tilladelse til at blive taget permanent ud af drift i 2023.

ET ANDET LED i værdikæden i kulkraft er også blevet reaktiveret. Enstedværkets gamle kulhavn, der efter værket lukning er overtaget af Aabenraa Havn, bliver igen omlastningshavn for kul. Med sine op til 18 meters dybde har havnen været Nordeuropas største kulhavn med mulighed for at tage kulskibe med laster på op til 180.000 ton. Denne beslutning giver god mening, da der kommer oversøiske kulleleverancer til Danmark, som skal omlastes til pramme og mindre skibe til fordeling også uden for Danmarks grænser.

Kul er næppe en langsigtet løsning, men hvorfor rive allerede etablerede værker ned? Nye kulfyrede anlæg giver næppe mening i Danmark, selv om de stadig bygges andre steder i verden. Der er nemlig et betydeligt CO₂-aftryk i selve byggefasen af nye anlæg, som vi ville afgive, hvis vi valgte at erstatte de gamle værker med nye. Beholder vi i stedet de gamle værker, vil der selvfølgelig komme CO₂-udledninger i driftsfasen. Men kulkraftværker forurener primært, når de producerer, ikke når de ligger "på lager" til dårlige tider.

Til gengæld er der omkostninger forbundet med at bevare de nuværende anlæg til dårlige tider. Spørgsmålet bliver, hvem der skal betale disse omkostninger, om de pågældende skal have lov til at byde ind på markedet, og endelig, hvem der skal eje anlæggene.

Det sidste er ikke uvæsentligt, for kan vi på sigt virkelig byde private virksomheder at skulle eje anlæg, som de helst ville være fri for, og som varetager samfundsøkonomiske snarere end virksomhedsøkonomiske interesser? Her ville en form for offentligt ejerskab og evt. en udliciteret drift nok være på sin plads.